

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІСНИК

ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ZHYTOMYR IVAN FRANKO STATE UNIVERSITY JOURNAL

**ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES**

Випуск 3 (85)

Науковий журнал,
заснований у серпні 1998 року
(виходить чотири рази на рік)

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
Житомир
2016

Видається за рішенням вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 2 від 30.09. 2016 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: доктор філософських наук, професор П. Ю. Саух
Відповідальний редактор: доктор педагогічних наук, професор Н. А. Сейко
Відповідальний секретар: Н. П. Бірук
Editor: Doctor of Sciences (Philosophy), Prof. P. U. Saukh
Executive Editor: Doctor of Sciences (Pedagogy), Prof. N. A. Seyko
Executive Secretary: N. P. Biruk

Члени редколегії:

доктор педагогічних наук, професор О. Є. Антонова	Doctor of Sciences (Pedagogy), Prof. O. E. Antonova
доктор педагогічних наук, професор О. А. Дубасенюк	Doctor of Sciences (Pedagogy), Prof. O. A. Dubasenyuk
доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Р. Ф. Ахметов	Doct of Sciences (PhT&Sports), Prof. R. F. Akhmetov
доктор психологічних наук, професор, академік АПН України І. Д. Бех	Doctor of Sciences (Psychology), Prof., Academician I. D. Bekh
доктор педагогічних наук, професор Г. П. Васянович	Doctor of Sciences (Pedagogy), Prof. G. P. Vasyanovych
доктор педагогічних наук, професор В. В. Обозний	Doctor of Sciences (Pedagogy), Prof. V. V. Oboznyy
доктор педагогічних наук, професор Л. П. Пуховська	Doctor of Sciences (Pedagogy), Prof. L. P. Pukhovska
доктор педагогічних наук, професор О. О. Коростельов (Російська Федерація)	Doctor of Sciences (Pedagogy), Prof. O. O. Korosteliyov (Russian Federation)
доктор хабілітований, професор Т. Левовицький (Республіка Польща)	PhD with "Habilitation", Prof. T. Lewowicki (Republic of Poland)
доктор гуманістичних наук у галузі педагогіки, ад'юнкт Б. Адамчик (Республіка Польща)	PhD of Humanistic Sciences in the Field of Pedagogy, Assistant Professor B. Adamczyk (Republic of Poland)

Свідоцтво Державної реєстраційної служби України **КВ № 20016-9816ПР** від 28.05.2013 р.

Наукове періодичне видання

ВІСНИК ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ZHYTOMYR IVAN FRANKO STATE UNIVERSITY JOURNAL
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES

Журнал "Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка" внесено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з педагогіки – наказ МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р.

Журнал індексується в таких наукометричних базах:
Index Copernicus, РІНЦ, Ulrich's Periodicals Directory, CiteFactor

Випуск 3 (85), 2016 р.
Сайт видання: <http://visnyk.zu.edu.ua>
Макетування: Вакалюк Т. А.
Коректор: Примак О. В.

В усіх статтях збережено орфографію та пунктуацію авторів

Підписано до друку 03.10. 2016 р. Формат 60x90/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 20.6. Обл.-вид. арк 18.2. Тираж 300. Замовлення 140.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua
Україна, 10008, м. Житомир, вул. В. Бердичівська, 40. тел. (0412)431195, 431417

УДК 378:796]:061.1ЄС

Т. Г. Дерєка,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
(Київський університет імені Бориса Грінченка)

t.dereka@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0001-8636-0792

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті проаналізовано сучасні тенденції професійної підготовки фахівців фізичного виховання в країнах Європейського Союзу, зокрема країн Західної та Центральної Європи. Охарактеризовано освітні програми підготовки бакалаврів і магістрів фізичного виховання. Визначено особливості навчальних програм професійної підготовки фахівців провідних вищих навчальних закладів фізкультурного профілю країн Західної та Центральної Європи. Наведено програми фахової підготовки Технічного університету Мюнхена та Вільного університету в Брюсселі.

Ключові слова: бакалавріат, магістратура, програма підготовки, професійна підготовка, фахівець, фізичне виховання.

Постановка проблеми. Україна, відповідно до європейських тенденцій розвитку, офіційно задекларувала свої наміри реформування вищої освіти, приєднавшись до Болонського процесу. Тому, важливо визначити основні пріоритети та найважливіші завдання реального реформування вищої освіти в контексті прийнятого нового Закону України "Про вищу освіту", згідно сучасних європейських та світових зразків. Отже, вивчення європейського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання дає можливість визначити напрями реформування професійної освіти у вищих навчальних закладах України.

Тенденції розвитку неперервної освіти у країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття) досліджував Т. М. Десятов; теорію і практику підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації студіювала Л. В. Кнодель; Р. Мушкета вивчав підготовку вчителів фізичного виховання у Польщі до оцінювання навчальних досягнень учнів. Л. П. Сущенко, І. Б. Грінченко зазначають, що традиційну вищу освіту в економічно розвинених країнах Європи надають класичні університети, спеціалізовані коледжі, академії, інститути і професійно орієнтовані вищі школи.

Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців фізичного виховання у країнах Європейського Союзу, зокрема Західної та Центральної Європи, досліджені не достатньо, що й обумовило мету нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи сучасні тенденції професійної підготовки фахівців фізичного виховання у країнах Європейського союзу (ЄС), зазначимо, що союз [28 держав-членів](#) ЄС заснували спільні інституції, яким було делеговано частину суверенних повноважень, завдяки чому стало можливо демократично приймати рішення зі спільних конкретних питань на європейському рівні.

Характеризуючи професійну підготовку фахівців фізичного виховання у країнах Європейського союзу (Західної та Центральної Європи), зазначимо, що до їх складу входять: Австрія, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Великобританія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Португалія, Іспанія, Швеція.

Європейська мережа спортивних вищих навчальних закладів (ENSSHE) була створена в 1989 році в Люксембурзі. Метою цієї некомерційної організації є співпраця спортивних вищих навчальних закладів у створенні освітніх програм, які задовольнятимуть потреби ринку робочої сили в Європейському Союзі.

В Австрії, як зазначає Л. С. Фролова, підготовка кадрів проводиться на вищих курсах фізичного виховання в межах відділів філософії чотирьох університетів міст: Інсрук, Грац, Зальцбург, Відень. Курс навчання розрахований на 4 роки й передбачає підготовку фахівця з фізичного виховання та інших навчальних предметів у школах другого рівня та гімназіях. Випускнику присвоюється фаховий академічний ступінь магістра філософії чи магістра природничих наук. Учителі фізичної культури в Австрії – найбільш чисельні фахівці на ринку праці в цій галузі. Після закінчення вищого навчального закладу випускники проходять річне стажування [1].

Країни, що утворюють союз під назвою Benelux, до якого входять Бельгія, Нідерланди, Люксембург, ми охарактеризуємо як єдиний, не тільки економічний, а й освітній простір.

У Бельгії професійна підготовка фахівців у сфері фізичного виховання і спорту здійснюється в досить розгалуженій мережі вищих навчальних закладів. Починаючи з 80-х років ХХ століття, в Бельгії система вищої фізкультурної освіти, як частина університетської, має модульну організацію у вигляді освітніх циклів різної тривалості [2]. Це дозволяє студентам, залежно від їхніх фізичних можливостей, інтересів і здібностей, досягти відповідного рівня освіти та професійної підготовки.

Дослідники розвитку та сучасних тенденцій системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах Євроінтеграції зазначають, що підготовка фахівців у галузі фізичного виховання в Бельгії проводиться в два етапи протягом чотирьох років в університетах при медичних факультетах або в тісному взаємозв'язку з ними. На першому рівні передбачається дворічне навчання з присвоєнням кваліфікації кандидата фізичного виховання та рухової реабілітації чи фізіотерапії. Після закінчення дворічної освіти на другому рівні випускники отримують кваліфікацію ліцензіата.

У Вільному університеті в Брюсселі (Vrije Universiteit Brussel) на факультеті фізичного виховання і фізіотерапії (Faculteit van de Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie) здійснюється підготовка бакалаврів і магістрів фізичного виховання та кінезіології (Opleiding Bachelor of Science in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen). Студенти навчаються три роки для отримання ступеня бакалавра й два роки – магістра. Залежно від своїх інтересів студенти мають змогу обрати спеціалізацію в магистратурі: фітнес і здоров'я (фітнес-експерт); освіта (студент за умови проходження деяких додаткових курсів отримує кваліфікацію вчителя фізичної культури); менеджер спорту (студент має змогу почати власний бізнес у галузі спорту та здоров'я); тренер з виду спорту (залежно від виду спорту й своїх навичок студент готовий до роботи тренера та має спортивну спеціалізацію). Також студенти проходять стажування, на яке відводиться від 180 до 350 годин, залежно від обраної спеціалізації. Отже, в університеті під час навчання студентів застосовується міждисциплінарний підхід для засвоєння достатніх знань і розуміння з біомедичних наук. Майбутні вчителі фізичної культури також мають можливість вибору подальшої спеціалізації відповідно до особистих інтересів та вподобань.

У Нідерландах фізкультурна освіта здійснюється в нідерландськомовному Католицькому університеті Левена (Universit  catholique de Louvain). Основна увага приділяється двом напрямкам для отримання ступеня бакалавра – фізичній культурі, фізіотерапії та реабілітації. Отримати ступінь бакалавра в галузі фізичного виховання студенти можуть за три роки навчання, магістра фізичної культури за два роки навчання, також можливо отримати ступінь доктора фізичного виховання [3].

Навчальний план бакалавра наук у галузі фізичного виховання складає 180 кредитів – стандартна програма протягом трьох років, по 60 кредитів на рік. Методологічні й практичні заняття, що проводяться в Католицькому університеті Левена, характерні для фізичної культури: фізична активність, легка атлетика, танці та виразна діяльність; фітнес, спортивна гімнастика й спортивна акробатика, ігри та спорт, плавання, методологія спорту й фізичної активності.

У Люксембурзі вищу освіту представляє Люксембурзький університет (Universit  du Luxembourg), заснований в 2003 році. В університеті провадяться такі основні види діяльності: навчання, дослідження та оцінка підприємств на високому міжнародному рівні. Цей процес відбувається на факультетах: природничих наук, технологій та комунікації; права, економіки й фінансів; мов, літератур, гуманітарних наук, мистецтва й педагогіки. Професійна підготовка фахівців фізичного виховання не здійснюється.

Відтак, в країнах Benelux практика підготовки майбутнього вчителя фізичної культури провадиться в Бельгії та Нідерландах за децентралізованими освітніми системами.

У Великобританії освітні стандарти розробляються та функціонують на основі дії урядового документу "Національний навчальний план" (National Curriculum – NC), створеного на не конкурсній, неконкурентній основі (1987) і введеного поетапно протягом 1991–1995, а також Закону про освіту (1988). Дослідники зазначають, що для Великобританії характерна дворівнева освіта. На першому рівні фізичне виховання може бути як першою спеціальністю, так і другою спеціальністю на рівні з філологією, історією, хімією, біологією, математикою чи музикою. Після першого рівня випускники отримують кваліфікацію "Бакалавр", після другого – "Майстер", що відповідає рівню магістра.

Вустерський університет Великої Британії в Інституті спорту провадить підготовку фахівців фізичного виховання за дворічною програмою. Перший рік навчання включає такі модулі: наукові основи спорту, вступ до спортивного тренування та соціально-культурних питань в спорті, інвалідність у спорті, спорт у Великобританії. Другий рік навчання включає такі модулі: використання наукових принципів у спорті, педагогіка і практика в спорті та фізичному вихованні, методи наукових досліджень, сучасні проблеми спорту, статистичні методи в спорті, фізична активність, здоров'я та спорт.

Британський Університет Ковентрі провадить навчання за програмами курсів для отримання ступенів бакалавра, магістра на факультеті "Охорони здоров'я" в департаменті "Біомолекулярних та спортивних наук". В Університеті Лідса існують дві програми магістерської підготовки: "Спорт і спортивна підготовка" і "Фізична активність, фізична підготовка і здоров'я".

Особливостями англійських освітніх стандартів, зокрема і в професійній підготовці майбутніх тренерів-викладачів, є [4] National Curriculum, що містить 10 навчальних предметів, зокрема три дисципліни, які утворюють ядро програми (foundation subjects). National Curriculum виступає як широкий і збалансований єдиний навчальний план, за якими розподіл часу між предметами здійснюється на розсуд навчального закладу. Стандарт передбачає обсяг часу, який відводиться на державний навчальний план (повинен складати 70–75 %); стандарт забезпечує неперервність і наступність освіти за допомогою поетапної побудови курсів та регулярного контролю рівнів навченості; стандарт визначає кількість

розділів та їх зміст для кожного етапу; стандарт передбачає можливість варіативності і диференціації навчання (для різних предметів – різні підходи) шляхом виокремлення основних (Core Study Units) та допоміжних, додаткових (Supplementary Units) розділів; стандарт має оцінювані засоби і технології; стандарт передбачає обов'язкове опанування однієї з 19-ти іноземних мов, диференційованих за двома групами: а) мови країн ЄС; б) мови інших держав; стандарт уводить пріоритетність у National Curriculum (NC) навчальних дисциплін гуманітарної спрямованості.

Дослідження Ю. Д. Войнар, Д. Наварецького, І. Д. Глазиріна вказують, що підготовка фахівців фізичного виховання в Данії проводиться на Вищих курсах з фізичного виховання в Датському Державному інституті фізичного виховання в Копенгагені. На початковому, дворічному етапі навчання слухачі отримують підготовку першого рівня для роботи в якості вчителя фізичного виховання середньої школи. На початковому рівні освіти передбачається реалізація навчального плану, в якому переважають теорія, методика та техніка рухової діяльності. Подальший чотирирічний цикл освіти в університеті Копенгагена передбачає додаткову підготовку до роботи в якості викладача фізичного виховання середньої школи та викладання філології, біології, географії, гуманітарних наук.

У Фінляндії підготовка вчителів фізичного виховання здійснюється з 1868 року. Профільні вищі навчальні заклади надають базову і додаткову професійну освіту, здійснюють підготовку вчителів фізичного виховання, тренерів для клубів і спортивних товариств, підготовку спортсменів. У цих вищих навчальних закладах розробляються оздоровчо-рекреаційні програми для шкіл, фітнес клубів, а також спеціальних груп населення. Ці програми доволі популярні серед населення, оскільки задовольняють бажання осіб різних вікових груп отримати задоволення, зберегти бадьорість, здоров'я та привабливість. Підготовка фахівців фізичного виховання здійснюється під егідою відділу оздоровчого та фізичного виховання Університету м. Ювяскюля, котрий з 1974 року є провідним державним центром вищої освіти в галузі фізичного виховання і спорту. Процес освіти дворівневий. На першому рівні впродовж 3–4 років (загальний термін навчання 5–7 років) реалізується кандидатська програма і випускники отримують кваліфікаційний рівень "бакалавр" наук. Після закінчення курсів другого рівня випускникам присуджується кваліфікаційний рівень "магістра" наук в галузі фізичного виховання та оздоровлення. Від майбутніх викладачів фізичного виховання вимагається різнобічна фізична підготовленість; від майбутніх тренерів – високі результати з обраного виду спорту; від майбутніх спортивних менеджерів – висока академічна підготовленість; а майбутні фахівці галузі здоров'я людини повинні мати диплом про медичну освіту та стаж практичної роботи.

У Франції професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту здійснюється в державних і приватних вищих навчальних закладах під егідою Міністерства освіти (школи, вищі навчальні заклади) і Міністерства молоді, здоров'я і спорту (масовий спорт, спорт вищих досягнень). Також з'явилося багато форм та видів фізкультурно-оздоровчої діяльності, що не входять до традиційних програм. Професійна підготовка фахівців здійснюється на вищих курсах фізичного виховання та спорту в межах університету. В університеті Бернара в м. Ліоні здійснюється підготовка фахівців за такими спеціальностями: викладач фізичної культури; спеціаліст по роботі з інвалідами; тренер з обраного виду спорту; спортивний менеджер [5].

Університетська підготовка фахівців фізичного виховання і спорту Франції спрямована на об'єднання фундаментальної і теоретичної освіти, професійної практики за різною спеціалізацією на всіх етапах навчання. Така підготовка здійснюється завдяки пріоритету гуманітарних дисциплін над дисциплінами природничо-науковими. Багатоступенева підготовка фахівців фізичного виховання і спорту дозволяє готувати студентів за різними спеціалізаціями, що і визначає зміст навчання. Метою базової підготовки є оволодіння студентами усього комплексу дисциплін, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю, зокрема дисциплін з організаційно-управлінської й економічної діяльності. Спеціалізована підготовка не стосується вивчення допоміжних дисциплін.

Починаючи з 1998 року, відповідно до Закону про вищу освіту, Німеччина почала реалізацію ідей Болонського процесу. Першочерговим кроком у цьому напрямі був перехід до двоступеневої системи освіти у вищих навчальних закладах. На сьогодні традиційна підготовка вчителів у Німеччині складається з таких двох етапів: освіта в університеті (до першого державного іспиту) та дворічна педагогічна практика – "рефендаріат" (до другого завершального державного іспиту).

Окрім традиційної системи підготовки майбутніх учителів, у Німеччині поступово вводиться дворівнева система за схемою "бакалавр – магістр". Це багаторівнева модель, у якій студент на першому рівні бакалавра навчається шість семестрів, а потім, за бажанням, може отримати ступінь магістра (тривалість навчання становить від двох до чотирьох семестрів, залежно від обраної посади вчителя). Після успішного проходження програми магістра, студент має можливість навчатися в докторантурі з подальшим захистом дисертації.

Професійна підготовка фахівців фізичного виховання здійснюється: на факультеті спорту та наук про здоров'я при Технічному університеті Мюнхена (ТУМ) (Fakultät für Sport- und Gesundheitswissenschaft der Technischen Universität München), у Спортивному університеті Кельна (Sporthochschule Köln), на

факультеті спортивних наук Університету Лейпцига (Sportwissenschaftlichen Fakultät der Universität Leipzig). Підготовка вчителів фізичного виховання початкової та середньої школи здійснюється на факультеті Спорту та наук про здоров'я й має двофазову структуру [6]:

1. Навчання протягом семи семестрів, що закінчується складанням першого державного іспиту. Перша фаза навчання вчителя фізичного виховання початкової школи відбувається за модульною структурою; обсяг навчального навантаження (ECTS-Punkten) складає 69 кредитів.

2. Стажування або педагогічна практика, що триває 24 місяці, закінчується складанням другого державного іспиту. Перші 12 місяців педагогічної практики складаються із самостійного викладання предметів, що вивчаються (вісім годин на тиждень); практики викладання під керівництвом учителя (10 годин на тиждень); семінарських занять (10 годин на тиждень). Два рази на тиждень кандидат на посаду вчителя відвідує семінарські заняття в різних школах. Три інші дні кандидат займається викладанням, практикою, відвідуванням уроків у школі, за якою він закріплений. Наступні 12 місяців педагогічної практики складаються із самостійного викладання предметів (15 годин на тиждень); самостійного відвідування уроків (три години на тиждень); 10 годин семінарських занять. Наприкінці практики кандидат на посаду вчителя складає другий державний іспит [7].

В Ірландії є сім університетів, в більшості з яких навчання побудоване за класичною моделлю, тобто пропонують навчання на рівні бакалавра, магістра та доктора наук. Ступінь бакалавра надається випускникам після трирічної програми навчання. На четвертому році навчання є можливість отримання додаткової спеціалізації (перекваліфікації). Магістерський ступінь надається в результаті проведення наукового дослідження або відповідного навчання за одно- чи дворічною програмою. Докторський ступінь (PhD) надається після оригінальних наукових досліджень впродовж трьох років. В університетах Ірландії професійна підготовка фахівців фізичного виховання не проводиться. Як зазначають дослідники, в Ірландії спрямування вищої освіти переважно технологічне, інженерне, бізнесове. Розвиваються також "нетехнологічні" напрями вищої освіти, а саме: гуманітарні науки, мови, мистецтво, дизайн і туризм [8].

В Італії [Міланський державний університет](#) (Università degli Studi di Milano) – найбільший державний університет та єдиний італійський університет, що входить до [Ліги європейських дослідницьких університетів](#) (LERU, League of European Research Universities), який в своїй структурі має Факультет спорту (Scienze Motorie). У Міланському державному університеті проводиться професійна підготовка фахівців за напрямом фізичне виховання, спорт та охорона здоров'я [9]. Навчання на бакалавраті триває три роки (180 кредитів). Випускники мають право працювати за такими спеціальностями: викладач фізичного виховання осіб спеціального навчального відділення; організатор рекреаційних занять з особами різних вікових груп; експерт навчальних програм фізичного виховання; фітнес тренер; менеджер спорту. Навчання на магістерському рівні складає 60 кредитів і пропонується за спеціальністю "Реабілітація". Після навчання проводиться фахове стажування протягом 250 годин. Після захисту докторської дисертації присвоюється рівень доктора PhD.

Палермський університет (Università degli Studi di Palermo) проводить трирічну професійну підготовку фахівців фізичного виховання на бакалаврському рівні з таких спеціальностей: організатор спортивних заходів; керівник програми кінезітерапії; фахівець з рекреації; фітнес тренер. Інститут фізичної культури у Флоренції проводить підготовку магістрів за програмою "Менеджмент фізичної культури".

Мальтійський університет (University of Malta) пропонує студентам ступінь бакалавра, магістра та доктора (PhD). Інститут фізичного виховання та спорту (IPES) Мальтійського університету здійснює професійну підготовку з наданням сертифікатів, дипломів, наукових ступенів; організації курсів підвищення кваліфікації з фізичного виховання та спорту; для проведення досліджень у цій галузі [5]. Інститут фізичної культури та спорту включено до європейської асоціації здоров'я і фітнесу (EHFA), європейської мережі спортивної науки, освіти та зайнятості (ENSSEE), фізичного виховання (AFPE), Асоціації Великої Британії та Федерації Internationale du sport Universitaire (FISU). Сертифікати, дипломи та науковий ступінь бакалавра фізичного виховання надаються після курсу навчання від одного до трьох років. Тривалість всіх базових програм бакалавріату – три роки. Для отримання ступеня почесного бакалавра потрібно прочитися 4–5 років, залежно від спеціалізації.

У Коїмбрському університеті Португалії, заснованому в 1290 році, проводиться професійна підготовка фахівців фізичного виховання на факультеті Фізичної культури й спорту (Faculdade de Ciências do Desporto e Educação Física) [10]. Факультет пропонує навчання на бакалавріаті (перший цикл навчання), де практична складова передбачає заняття на відкритому повітрі, з використання рельєфу гір та річок. Курс навчання триває протягом шести семестрів, відповідно –180 ECTS. Другий цикл навчання, магістерський, передбачає такі курси: біокінетики, педагогіки у фізичному вихованні, заняття з особливими групами населення, молодіжний спорт, рекреація. Тривалість навчання – чотири семестри, 120 кредитів ECTS. Третій цикл навчання – кандидат зі спортивних наук і фізичної культури за спеціальностями: фізичне виховання, фізична активність, спортивні науки. Ступінь доктора філософії зі

спортивних наук і фізичної культури можна отримати зі спеціальностей: фізична активність і здоров'я, фізичне виховання, фізичне виховання осіб з особливими потребами, спортивне тренування.

В Іспанії підготовка фахівців фізичного виховання здійснюється в Інституті фізичного виховання та спорту в Мадриді. В Інституті здійснюється освітня підготовка та науково-дослідна робота. Термін навчання розрахований на п'ять років. Після закінчення вищого навчального закладу випускникам присвоюється кваліфікація "Професора" фізичного виховання. В Інституті здійснюють підготовку фахівців з можливістю отримання вчених ступенів магістра та доктора наук. Для отримання ступеня магістра необхідно набрати 60–66 кредитів, у залежності від спеціалізації освіти, та 32 кредити для допуску до захисту докторської дисертації.

Інститут фізичного виховання Каталонії (INEFC) надає ступінь бакалавра в галузі наук з фізичної активності та спорту після чотирирічного навчання, що складає 240 кредитів ECTS, з яких: 210 кредитів відведено на це вивчення обов'язкових навчальних дисциплін; 12 кредитів – вибіркового навчальних дисциплін; від 6 до 12 кредитів становить практика. Розподіл навчального навантаження такий: кожен курс має 60 кредитів ECTS (25 годин = 1 ECTS); кожен семестр – 30 кредитів ECTS, які включають 5 предметів (6 ECTS кожен); на останньому семестрі навчання запланована практика – 12 кредитів ECTS та дипломний проект – 6 кредитів ECTS.

Інститут фізичного виховання Каталонії, у співпраці з університетом Льєйда (Lleida), надає можливість отримання подвійного диплому, з навчанням за двома ступенями одночасно впродовж 5 років та отримання двох незалежних кваліфікацій: ступінь кандидата наук фізичної активності та спорту та ступінь бакалавра з спортивною / фізичною терапією. Це забезпечує конкурентоспроможність випускників на ринку праці. Професійна підготовка фахівців фізичного виховання з отриманням ступеня бакалавра в галузі фізичної активності та спорту складається з таких навчальних дисциплін: анатомія, фізіологія, біомеханіка, психологія, практичне навчання, дидактика, статистика, соціологія, право, рекреація, відпочинок та заходи на свіжому повітрі.

Навчання майстрів (магістрів) та докторантів здійснюється в Європейському форматі. Навчальні курси пропонують різноманітні програми, що дозволяє спеціалізуватися у певній галузі фізичної активності та спорту. Спеціалізації можна опановувати спільно з програмами інших європейських університетів через міжвузівську мобільність програм в межах Європейського Союзу, а також з іншими програмами ЄС в межах розвитку співпраці з країнами Латинської Америки. В університеті постійно діють спеціалізовані навчальні курси підвищення кваліфікації різної тривалості та змісту, в залежності від контингенту слухачів.

Система вищої освіти Швеції включає традиційну університетську та професійну освіту під юрисдикцією Міністерства освіти. Ступінь бакалавра передбачає 180 кредитів, що відповідає трьом рокам навчання. За основним напрямом підготовки 90 кредитів (три семестри), підготовка включає розробку проекту, еквівалентного 15 кредитам. Другий ступінь, магістерський, передбачає 60 кредитів впродовж одного навчального року. Навчання в докторантурі триває чотири роки та складається із аудиторних занять та роботи над написанням дисертації. Після двох років навчання видається проміжний диплом доктора наук, для отримання якого необхідно пройти як мінімум чотирирічне навчання денної форми.

У таблиці 1 нами представлено навчальні плани професійної підготовки фахівців фізичного виховання таких вищих навчальних закладів ЄС: Вільний університет в Брюсселі, Технічний університет Мюнхена.

Таблиця 1

Навчальні плани професійної підготовки фахівців фізичного виховання вищих навчальних закладів ЄС (кредити)

Технічний університет Мюнхена		Вільний університет в Брюсселі	
І семестр	год./ тиж.	І рік навчання	ECTS
Вступ до наук про спорт	2	Анатомія опорно-рухового апарату	8
Вступ до спортивної педагогіки	2	Хімія	5
Ігрова теорія / ігровий розвиток	1	Комплексний відпочинок періоду роботи та спорту в реабілітації	3
Маленькі ігри	1	Організація спортивних змагань	3
Волейбол	2	Загальна біологія та гістологія	4
Зимові види спорту (з дидактикою предмета)	2	Спортивний рух	4
Спортивна гімнастика	1	Вступ до біомеханіки рухів людини	5
Гімнастика / танець	1	Соціологія спорту	3
2 семестр		<i>Вибіркові дисципліни:</i>	17
Основи спортивної дидактики	2	Освіта руху та методи	8

продовж. табл. 1

Ігри з м'ячем	1	Індивідуальні рухи, методи навчання	9
Мистецтво руху	1	Планування спортивної кар'єри	17
Спортивна гімнастика	1	II рік навчання:	
Легка атлетика	1	Біохімія вправ	7
Гімнастика / танець	1	Імунологія та фізіологія рухів	4
3 семестр		Психологія спорту	5
Анатомія	2	Анатомія	4
Психологія	2	Перша медична допомога та охорона здоров'я	3
Футбол	2	Нейрофізіологія руху та біль	3
Плавання	1	Методи досліджень в кінезіології	6
4 семестр		Менеджмент та маркетинг спорту	5
Основи науки про тренування	2	Дидактика рухів	5
Основи науки про рухи	2	<i>Вибіркові дисципліни:</i>	18
Спортивно-психологічні аспекти шкільного спорту	2	Теорія і методика навчання	10
Компенсаторні форми руху або елементарне визовання руху та ігрове виховання	2	Індивідуальні рухи, методи навчання ⁹	8
Плавання	1	Планування спортивної кар'єри	18
Легка атлетика	1	III рік навчання:	
5 семестр		Спортивна біомеханіка	6
Планування уроку / перевірка / оцінка	2	Методи дослідження, статистика	6
Баскетбол	2	Спорт у Фландрії	3
Гандбол	2	Біометрія ФВС	5
Плавання	2	Професійний спорт	3
Гімнастика танець	2	Фізіологія людини	5
6 семестр		Психофізіологія	5
Розвиток рекреаційних видів спорту	1	Теорія підготовки кадрів фізіології вправ	5
Рекреаційні види спорту 1	1	Стажування у навчальних закладах	4
Рекреаційні види спорту 2	1	<i>Вибіркові дисципліни:</i>	
7 семестр		Блок 1 (вибір з 16 кредитів)	
Здорова школа	2	Теорія і методика навчання	6
Фітнес, орієнтований на здоров'я 1	1	Індивідуальні рухи, методи навчання ⁹	10
Фітнес, орієнтований на здоров'я 2	1	Планування спортивної кар'єри	16
Методи релаксації	1	Блок 2 (вибір з 6 кредитів)	
<i>Вибіркові модулі:</i>		Вступ до методів навчання та коучінгу	6
Спостереження / аналіз уроку	2	Основи фізичної культури	3
Практика в школі	2	Фітнес та санітарна освіта	3
Наука про рухи / наука про тренування	2	Методологія навчання ФВ	3
Колоквіум з іспиту	2	Дидактичне забезпечення кінезіології	3
Прикладна комунікативна компетенція	2	Управління проектами в спорті	6
		Технологічне підприємництво	6

У європейських країнах значна увага приділяється післядипломній освіті фахівців з фізичного виховання і спорту. Нині в Європі існують два типи системи післядипломної освіти фахівців фізичного виховання: французький (Франція, Бельгія) і романо-германський (Великобританія, Німеччина). Основу першого складають спеціалізовані професійні коледжі, а основу другого – університети. У структурі навчальних закладів існують традиційні організаційні форми післядипломної освіти, а також альтернативна форма для навчання дорослої категорії населення. При традиційних навчальних формах

післядипломна підготовка пов'язана з впровадженням треступінчатої моделі професійної освіти, а також використанням різноманітних організаційних форм і методів для підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів.

Висновок. Метою вищої освіти в країнах Європейського союзу є формування та розвиток компетентностей фахівця. Особливістю Європейського простору вищої освіти є кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС), яка ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС, з метою сприяння: мобільності на період навчання; накопичення, трансферу і оцінки кредитів, а також визнання результатів навчання (формального, неформального та неофіційного), здобутих у різних країнах, впровадження навчання протягом життя, прозорості (зрозумілості в описі) кваліфікацій. Аналіз європейського досвіду засвідчив, що освітня траєкторія підготовки студентів виражається в послідовності етапів навчання, яку здійснює студент для отримання знань, навичок, компетенцій та дає можливість поєднувати послідовність формального та неформального навчання.

Використання досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу, на нашу думку, може стати джерелом для аналізу й переосмислення положень вітчизняної системи вищої професійної освіти.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку дослідження полягають у визначенні особливостей формування акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі неперервної професійної підготовки з використання досвіду професійної освіти зарубіжних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Фролова Л. С. Вступ до спеціальності "Фізичне виховання": [навчально-методичний посібник] / Л. С. Фролова. – Черкаси, 2014. – 282 с.
2. Université Libre de Bruxelles (Брюссельський вільний університет) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.vub.ac.be/>.
3. Université Catholique de Louvain [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.uclouvain.be/334859.html>.
4. National Standards for Head teachers. Teacher Training Agency [Electronic resource]. – London, 1998. – 98 p. – Mode of access : <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13674589900200092>.
5. Войнар Ю. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах Євроінтеграції: [монографія] / Ю. Войнар, Д. Наварецький, І. Д. Глазирін – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2005. – 184 с.
6. Ordnung der Zweiten Staatsprüfung für ein Lehramt an öffentlichen Schulen (Lehramtsprüfungsordnung II – LPO II) Vom 28. Oktober 2004 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.gesetzebayern.de/jportal/portal/page/bsbayprod.psm1?doc.id=jlrLehr2StPrOBY2004rahmen&st=lr&showdoccase=1¶mfromHL=true#focuspoint>.
7. Гайдук О. Особливості професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Німеччині (на прикладі фахових ВНЗ землі Баварія) / О. Гайдук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць. № 2 (22), 2013. – С. 10–16.
8. Сисоева С. О. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: [навчальний посібник] / С. О. Сисоева, Т. Є. Кристопчук. – Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.
9. Міланський державний університет, Італія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unimi.it. – Назва з екрану.
10. Коїмбрський університет, факультет Фізичної культури й спорту (Faculdade de Ciências do Desporto e Educação Física), Португалія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uc.pt/fcdef>. – Назва з екрану.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Frolova L. S. Vstup do special'nosti "Fizychno vykhovannja" [Introduction to "Physical Education"]: [navchal'no-metodychnyi posibnyk] / L. S. Frolova. – Cherkasy, 2014. – 282 s.
2. Université Libre de Bruxelles [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.vub.ac.be/>.
3. Université Catholique de Louvain [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.uclouvain.be/334859.html>.
4. National Standards for Head teachers. Teacher Training Agency [Electronic resource]. – London, 1998. – 98 p. – Mode of access : <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13674589900200092>.
5. Vojnar Ju. Rozvytok ta suchasni tendentsii systemy pidghotovky fakhivtsiv z fizychnoji kul'tury v umovakh Jevrointegratsiji [The Development and Current Trends of Physical Culture Specialists' Training in European Integration Conditions] : [monoghrafiia] / Ju. Vojnar, D. Navareckyj, I. D. Ghlazyrin. – Cherkasy : Vidlunnja-Pljus, 2005. – 184 s.
6. Ordnung der Zweiten Staatsprüfung für ein Lehramt an öffentlichen Schulen (Lehramtsprüfungsordnung II – LPO II) Vom 28. Oktober 2004 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.gesetzebayern.de/jportal/portal/page/bsbayprod.psm1?doc.id=jlrLehr2StPrOBY2004rahmen&st=lr&showdoccase=1¶mfromHL=true#focuspoint>.
7. Ghaiduk O. Osoblyvosti profesijnoji pidghotovky vchyteliv fizychnogho vykhovannja v Nimechchyni (na prykladi fakhovykh VNZ zemli Bavarija) [Features of Physical Education Teachers' Training in Germany (on Bavaria

- Specialized Universities Sample)] / O. Ghajduk // Fizyczne wykhovannja, sport i kul'tura zdorov'ia u suchasnomu suspiljstvi : [zbirnyk naukovykh prats']. – № 2 (22), 2013. – S. 10–16.
8. Sysoieva S. O. Osvitni systemy krajiv Jevropejskogo Sojuzu : zahal'na kharakterystyka : navchal'nyj posibnyk [Educational systems in the EU: General Description, Tutorial] / S. O. Sysoieva, T. Je. Krystopchuk ; Kyjivskij universytet imeni Borysa Ghrinchenka. – Rivne : Ovid, 2012. – 352 s.
 9. Milans'kyi derzhavnyj universytet, Italija [State University of Milan, Italy] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : www.unimi.it. – Nazva z ekranu.
 10. Kojimbrskij universytet, fakul'tet Fizychnoi kul'tury i sportu [University of Coimbra, Faculty of Physical Culture and Sports] (Faculdade de Ciências do Desporto e Educação Física), Portughalija [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.uc.pt/fcdef>. – Nazva z ekranu.

Дерека Т. Г. Современные тенденции профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию в странах Европейского Союза.

В статье проанализированы современные тенденции профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию в странах Европейского Союза, в частности стран Западной и Центральной Европы. Охарактеризованы образовательные программы подготовки бакалавров и магистров физического воспитания. Определены особенности учебных программ профессиональной подготовки специалистов ведущих высших учебных заведений физкультурного профиля стран Западной и Центральной Европы. Приведены программы профессиональной подготовки Технического университета Мюнхена и Свободного университета в Брюсселе.

Ключевые слова: бакалавриат, магистратура, программа подготовки, профессиональная подготовка, специалист, физическое воспитание.

Dereka T. G. Modern Trends of Physical Education Specialists' Professional Training in the European Union.

The study of international experience in professional education and specialists' professional activity is extremely important for Ukraine to integrate into the European and world educational area effectively. The features of physical education specialists' professional training in the European Union are not studied enough, and it leads to the purpose of this article.

The article analyzes current trends of physical education specialists' professional training in the European Union, in particular the countries of Western and Central Europe: Austria, Belgium, Netherlands, Luxembourg, Great Britain, Denmark, Finland, France, Germany, Ireland, Italy, Portugal, Spain and Sweden. The specialized higher educational institutions of the EU, providing basic and secondary vocational education, training of physical education teachers, coaches for clubs and sports associations, training athletes are given. There are educational programs for bachelors and masters in physical education characterized. The features of leading Western and Central Europe higher education establishments' physical education specialists' professional training programs are specified. Professional training programs of the Technical University of Munich and the Free University of Brussels are given. The term of studies and number of credits for a bachelor's degree, master's degree and doctorate in higher education institutions of the European Union are characterized. The purpose of higher education in the European Union is the creation and development of specialist's competencies.

The feature of European higher education area is funded credit-transfer system (ECTS), which is based on determining the higher education applicant's workload required to achieve specified learning outcomes and it calculated in ECTS credits recorded in order to promote: his mobility while study period; stockpiling, transfer and evaluation of credits and recognition of learning outcomes (formal, non-formal and informal) acquired in different countries, the implementation of lifelong learning, transparency (clarity in the description) qualifications.

The analysis of European experience has shown that the students' preparation educational trajectory expressed in the sequence of stages of study carried out by a student to acquire knowledge, skills, and competencies and provides an opportunity to combine a sequence of formal and informal learning.

Key words: bachelor, master, educational programs, professional training, specialist, physical education.

6. Lasytsia T. S. Suchasni vymohy do vdoskonalennia pisljadiplomnoi osvity molodshykh medychnykh spetsialistiv [Modern Demand on Postgraduate Education Junior Medical Professionals' Perfection] / Simeina medytsyna [Family Practice] : [naukovo-praktychnyi zhurnal dlia likariv zahal'noi praktyky (simeinykh likariv)]. – № 3 spetsvyпуск, 2010. – S. 5–6.
7. Harazha V. Vykorystannia suchasnoi tekhniki v navchalnomu protsesi – shliakh do pidhotovky vysokokvalifikovanykh fakhivtsiv [Current Technology Usage in Training Process is the Way to Experts' Training] / Osvita. Tekhnikumy, koledzhi [Education. Technical School. College] : navchal'no-metodychnyi zhurnal. – № 3 (38), 2015. – S.41–42.
8. Reformuvannia medychnoi osvity i pidhotovka simeinykh likariv v Ukraini [Health Education Reforming and Family Doctors' Training in Ukraine] / [Lysenko H. I., Yashchenko O. B., Khimion L. V., Danyliuk S. V.] // Simeina medytsyna [Family Practice]. – № 3, 2010. – S. 40–42.
9. Hordiichuk S. V. Yevropeiskyi ta ukrainskyi dosvid pidhotovky kadriv dlia medsestrynstva [European and Ukrainian Experience of Staff Training for Nursing] / S. V. Hordiichuk, N. P. Leonchenko // Naukovi zapysky [Scientific Notes]. – Seriya : Pedahohika. – № 4. – 2011. – S. 196–201.

Шарлович З. П. Поиск путей развития профессионального мастерства младших медицинских специалистов в последипломном образовании.

В статье акцентируется внимание на последипломной подготовке младших медицинских специалистов с медицинским образованием и необходимости поиска путей развития профессионального мастерства в процессе. Частично освещена проанализированная автором нормативная и законодательная база исследуемой проблемы последипломного медицинского образования, обработано научно-методическую литературу с целью обоснования теоретических та методических основ развития профессионального мастерства младших медицинских специалистов в системе последипломного образования. Выявлено противоречия последипломного медицинского образования, которые побуждают до их исследования с целью решения.

Ключевые слова: профессиональное мастерство, младшие медицинские специалисты с медицинским образованием, последипломная подготовка, непрерывное образование, противоречия последипломного медицинского образования.

Sharlovych Z. P. Investigating the Ways of Professional Skills Development of Junior Medical Specialists by the Means of Postgraduate Education System.

The article focuses on the necessity of investigating the ways of developing professional skills of junior medical specialists with medical education in the process of postgraduate training due to rapid development, reformation and modernization of modern medical industry. Analyzed regulatory and legislative basis of the investigated issue of postgraduate medical education and the processed scientific and technical literature are partially covered. Development of professional skills of junior medical specialists in the system of postgraduate education requires investigating theoretical and methodological foundations via contradictions that demand study of their reasons, detailed analysis of the factors, that caused them, specifically: partial difference in training of medical specialists of middle level in Ukraine with European standards of nursing and the necessity to bring the education system to a common international practice, taking into account the best scientific traditions; contradiction between the need for postgraduate training of junior specialists with medical education by the teachers with both medical and pedagogical education, together with the frequent lack of professional teacher's training of clinical discipline lecturers; presence of client's request for highly qualified assistance and services together with specialist's unawareness of leading role of postgraduate training in the system of continuous life-long education, that presupposes preservation, accumulation and regular update of knowledge in accordance with swift development of public healthcare; the necessity of specific competence approach based activity of junior specialists with medical education and undeveloped theoretical and methodological basis, pedagogical terms and conditions of its professional skills development in the process of postgraduate training, based on individual-oriented study. It is important to explore the development of professional skills of junior medical specialists with medical education as a pedagogical problem and as a subject of scientific and pedagogical research. Thus, the article raised issues that need further research and investigation of the condition of professional skills of junior medical specialists and finding ways of development by the means of qualification improvement via the departments of postgraduate education of higher medical educational establishments on the territory of Ukraine.

Key words: professional skills, junior medical specialists with medical education, regulatory basis, postgraduate training, continuous education, contradictions of postgraduate medical education.